Huoltovarmuuskeskus
Försörjningsberedskapscentralen
National Emergency Supply Agency

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

8.5.2025

Lausuntopyyntö

HE 210/2024 vp

Huoltovarmuuskeskuksen asiantuntijalausunto Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Huoltovarmuuskeskus (HVK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. HVK on perehtynyt lausuntomateriaaliin ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

HVK pitää kannatettavana tavoitteena vahvistaa alueellista yhteistyötä ja kriisinsietokyvyn kehittämistä. HVK puoltaa aiheeseen liittyvää kokonaistarkastelua sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen varautumisryhmän perustamista. Alueellisen varautumisen kehittäminen on sosiaali- ja terveydenhuollossa ensisijainen varautumisen mekanismi, jota kansallinen ja EU varautuminen (mm. rescEu-hankkeet) tukevat.

Varautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella

Sote -resurssien rajallisuus herättää yhteiskunnassamme huolta. Häiriötilanteissa on selvää, että resurssien tarve kasvaa ja nykyiselläänkin esimerkiksi terveydenhuollon henkilöstöresursseissa on todettu olevan vajetta. Siten myös suurta väestömäärää palvelevilla aluesairaaloilla ja yksityisillä terveydenhuollon palveluntuottajilla on tosiasiallisesti merkittävä rooli häiriötilanteisiin varautumisessa ja ennaltaehkäisevässä työssä. Huoltovarmuuden näkökulmasta yksityisen sektorin tunnistaminen sekä yhteistyön kehittäminen julkisen ja yksityisten terveydenhuollon toimijoiden välillä tulee huomioida osana lainmuutostyötä.

Edellä mainitulla yhteistyöllä on merkittävä rooli Suomen huoltovarmuudelle ja sen tuottamalle häiriöttömyydelle. Yksityiset elinkeinoelämän toimijat vastaavat yhtäältä siitä, että julkisen terveydenhuollon kuormitusta voidaan ennaltaehkäistä ja vähentää. Yksityisen ja julkisen sektorin alueellinen yhteistyö, ohjaaminen, valvonta sekä tiedonhallinta vakavassa häiriötilanteessa jää laissa kuitenkin avoimeksi.

Valmiuskeskuksien tilannekuva ei toistaiseksi sisällä terveydenhuollon kriittisten tai uhkaperusteisen materiaalisen varautumisen tiedonkeruuta ja tiedon ylläpitoa, jolloin kokonaistilannekuva ei nykyisellään palvele häiriötilanteen hallintaa vielä riittävästi. Erityisesti materiaalisessa varautumisessa yksityisten toimijoiden rooli materiaaleihin liittyvänä palveluntuottajana on merkittävä, jolloin olisi tarkoituksenmukaista tehdä syvää yhteistyötä sekä vaihtaa tietoa valmiuskeskusten ja HVK:n muodostaman yksityisten toimijoiden tilannekuvatiedon osalta lakiin nojautuen.

HVK korostaa myös, että alueellisilla toimijoilla yksistään on rajallinen kyvykkyys toteuttaa hankintoja laajamittaisessa kriisissä ja markkinahäiriötilanteessa EU:n ulkopuolisten elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Tästä Covid19- kriisi kerrytti kokemusta. Näissä tilanteissa tarvitaan kansallinen vahva neuvotteluasema ja riittävä rahoitus sekä läheiset suhteet Euroopan unioniin. HVK:n näkemyksen mukaan on syytä määritellä myös häiriötilanteen tasot sekä kuvattava milloin hankintavastuut ja

rahoitusmekanismit aktivoituvat alueellisten toimijoiden lisäksi kansallisella tasolla tehtäväksi. Tässä työssä on hyvä hyödyntää HVK:n rescEU- hankintalähteitä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen valmiusryhmän perustaminen

HVK:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen valmiusryhmän perustaminen on erittäin kannatettavaa. Valmiusryhmän tulisi kuitenkin myös ennakoivasti seurata eri uhkien tilaa ja olla valmis esittämään vastaavasti valmiuden kohottamista tarpeen tullen viiveettömän reagoinnin varmistamiseksi. Ennakoiva tehtävä tulisi ilmetä vahvemmin laista.

Toteutuva laajamittainen sekä vakava häiriötilanne muodostaa HVK:n kokemuksen mukaan nopeasti myös kerrannaisvaikutuksia eri toimialoilla. Perustettavan ryhmän kokoonpanoa tulisikin arvioida erikseen alueellisen tai kansallisen häiriö- ja kriisitilanteen kannalta, jolloin osallistujien määrää tulisi voida nopeasti jo ennalta sovitusti laajentaa terveydenhuollon eri toimijoihin yhteistyössä esimerkiksi perus,- kohotetun,- ja täysvalmiuden mukaan. Lisäksi valmiusryhmän esityksiin ja sitä seuraavaan päätöksentekoon liittyvää toimintaa, valmiustasojen siirtymiä, tiedonjakoa ja tilannekuvatyötä on suositeltavaa harjoitella säännöllisesti.

Huoltovarmuuskeskus toivoo saavansa jäsenyyden perustettavaan ryhmään viiveettömän tiedonkulun varmistamiseksi, huoltovarmuusorganisaation tilannekuvatiedon syötteiden hyödyntämiseksi ryhmän työssä, muiden huoltovarmuusorganisaation sektoreiden (mm. energia, logistiikka) kansallisten sote-toimien varmistamiseksi ja valtion varmuusvarastoja koskevien toimien viiveettömän käynnistämisen varmistamiseksi.

Tiivis ja systemaattinen tiedonvaihto laaja-alaisten toimijoiden välillä tukee Suomea häiriötilanteissa. Terveydenhuollon tilannekuvan jakamista myös mm. HVK:lle tulisi arvioida uudelleen erityisesti laajamittaisessa ja vakavassa häiriötilanteessa, jotta valmiutta ja varautumistyötä on mahdollista toteuttaa ennakoivasti julkisen sekä elinkeinoelämän toimijoiden välillä. Näin myös häiriötilanteen vaikutuksiin voidaan yhteisesti reagoida nopeasti ja siten rakentaa riittävän iskunkestävä Suomi kaikissa tilanteissa.

Valmiusryhmän päätöksentekoprosessi ja koordinaatiovastuut tulisi jatkotyössä tarkentaa, ottaen huomioon esimerkiksi missä tilanteessa päätöksentekovastuu siirtyy päätöksentekoprosessissa eteenpäin eri varautumisen tasoilla ja missä kohtaa tilanteessa on tarve laajemmalle viranomais- sekä elinkeinoelämäyhteistyölle.